

УДК 371.132:78

Сі Даофен,
аспірант
Інституту мистецтв
НПУ імені М. П. Драгоманова

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ СПІВАЦЬКОГО НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ ІНСТИТУТІВ МИСТЕЦТВ З ВИКОРИСТАННЯМ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

У статті розкритті структурні особливості співацького навчання майбутніх учителів музики. Розроблена компонентна структура, критерії оцінювання, показники та рівні результатів співацького навчання майбутніх учителів музики, а саме: мотиваційно-спрямований, технологічно-компетентнісний, креативно-діяльнісний компоненти. У цій структурі мотиваційно-спрямований компонент забезпечує стабільний інтерес до співацької діяльності, активізацію, цілеспрямованість і ефективність навчання. Технологічно-компетентнісний компонент розкриває обсяг ерудиції в різних видах співочої діяльності, забезпечує комплекс професійних знань необхідних для шкільної практики майбутніх учителів музики. Креативно-діяльнісний компонент передбачає готовність майбутнього вчителя музики до творчого використання інноваційних технологій у співацькій діяльності, прояв творчої активності в практичній роботі. Обґрунтовано науково-теоретичні основи використання інноваційних технологій у процесі вокального навчання майбутнього вчителя музики, що розкривають своєрідність цього феномена, його спрямованість на творчу самореалізацію особистості й рефлексивне осмислення процесу й результатів співацької діяльності.

Ключові слова: *структурні особливості, майбутній вчитель музики, компоненти, мотиваційно-спрямований, технологічно-компетентнісний, креативно-діяльнісний, співацька діяльність, інноваційні технології.*

В статье раскрываются структурные особенности певческого обучения будущих учителей музыки. Разработана компонентная структура, критерии оценки, показатели и уровни результатов певческого обучения будущих учителей музыки, а именно: мотивационно-направленный, технологически-компетентностный, креативно-деятельный компоненты. В этой структуре мотивационно-направленный компонент обеспечивает стабильный интерес к певческой деятельности, активизацию, целеустремленность и эффективность обучения. Технологически-компетентностный компонент раскрывает объем эрудиции в различных видах певческой деятельности, обеспечивает комплекс профессиональных знаний необходимых для школьной практики будущих учителей музыки. Креативно-деятельный компонент предусматривает готовность будущего

учителя музыки к творческому использованию инновационных технологий в певческой деятельности, проявление творческой активности в практической работе. Обоснованы научно-теоретические основы использования инновационных технологий в процессе вокального обучения будущего учителя музыки, раскрывающих своеобразие этого феномена, его направленность на творческую самореализацию личности и рефлексивное осмысление процесса и результатов певческой деятельности.

Ключевые слова: структурные особенности, будущий учитель музыки, компоненты, мотивационно-направленный, технологически-компетентный, креативно-деятельный, певческая деятельность, инновационные технологии.

The article revealing the structural features singers training future music teachers. Designed component structure, criteria, indicators and results level singers training future music teachers, namely motivational aims, technologically-competency, creative-activity components. In this structure, motivational and directional component provides a stable interest of singers, activation, commitment and effectiveness studies. Technologically-competency component disclose the amount of scholarship in various forms of singing, provides a range of professional skills necessary for school practice of future teachers of music. Creative-activity component involves the readiness of the future teacher of music the creative use of innovative technologies of the singers, the manifestation of creative activity in practice. A scientific-theoretical foundations of the use of innovative technology in vocal and choral music training future teachers, revealing the uniqueness of this phenomenon, its focus on the creative self-identity and reflexive thinking process and results of singers.

Methods singers training future music teachers using innovative technologies consisted of three stages. The first stage - cognitive-adaptive included: adaptation of students for the new academic requirements, understanding the mentality of singing, search through the effective use of innovative technologies singing training. The second stage - reflexive-depth, which held the assimilation of different songbirds knowledge and skills; familiarization with musical fragments multimedia games and music programs; forming installation on improving professional knowledge. The third stage - analytical and creative aims at awareness of students features singing, creative transformation of this knowledge in practice.

Key words: structural features, future music teacher, components, motivational aims, technologically-competency, creative, active, singers activity, innovative technologies.

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку українського суспільства в умовах структурної перебудови та вдосконалення змісту системи вищої освіти виникає необхідність активного пошуку нових резервів якісної підготовки фахівців, формування їхньої особистісної

зрілості та готовності до інноваційної діяльності. Педагогічні університети спрямовують свою діяльність на вирішення проблем модернізації загальнонаукової та практичної підготовки фахівців відповідно до вимог розбудови національної освітньої системи в контексті входження України до європейської системи освіти.

Постановка проблеми визначається тим, що на сучасному етапі загострюється вибір характерних для української системи мистецької освіти шляхів її удосконалення: з одного боку, як зберегти кращі надбання вітчизняної педагогічної думки, з другого, наскільки слідувати загальноєвропейським вимогам щодо створення спільного освітнього простору. Такий стан справ потребує розробки новітньої концепції співацької підготовки майбутніх учителів музики, обґрунтування теоретико-методичних засад цієї підготовки у вищому педагогічному навчальному закладі, пошук нових шляхів у фаховій підготовці майбутніх учителів музики.

Аналіз останніх досліджень і публікацій дозволив засвідчити, що у сучасній психолого-педагогічній та мистецтвознавчій літературі, підкреслюється значущість творчої індивідуальності митця, внутрішніх здібностей і зовнішніх факторів їх розкриття, усвідомлених та неусвідомлених моментів творчості (Е. Абдулін, К. Абульханова-Славська, Б. Ананьєв, Л. Арчажникова, А. Брушлинський, А. Болгарський, Н. Ведінеєв, О. Єременко, А. Козир, О. Лук, Г. Падалка, В. Петрушин, Є. Проворова, В. Роменець, О. Ростовський, О. Рудницька, С. Сисоєва, Б. Теплов, В. Шульгіна, О. Щолокова та ін.). Однак розгляд цієї проблеми потребує більш скрупульозного дослідження співацької практики, конкретного аналізу становлення власне творчої індивідуальності співака, характеристики творчого процесу його професійного становлення.

Мета статті полягає у розкритті особливостей структурної побудови співацького навчання майбутніх учителів музики з використанням інноваційних технологій. Процес вокальної творчості народжується і здійснюється в надзвичайно складній і довершеній мистецькій лабораторії, де у процесі особистісного переживання й осмислення вражень і почуттів відбувається переклад їх на музичну мову. Творення вокально-художніх образів, що спрямовується свідомістю та інтуїцією співака, є напруженою, але завжди хвилюючою діяльністю. Вирішення зазначеної проблеми можливе лише при врахуванні не лише питань загальної психології та професійної педагогіки, фізіології й педагогіки вищої школи, мистецтвознавства та культурології, але й досягнень методики постановки голосу. В якому б ракурсі не вивчалася вокально-сценічна творчість, не можна забувати про її головну специфічну особливість – музичним інструментом тут виступає сама особистість співака [1, с. 123].

Виклад основного матеріалу дослідження. Специфіка роботи майбутнього вчителя музики передбачає оволодіння багатьма співацькими знаннями, вміннями та навичками, які мають забезпечувати високий рівень підготовки студентів до продуктивної діяльності зі школярами в умовах

загальноосвітньої школи. Тому високий рівень підготовки майбутнього вчителя музики до співацької діяльності зокрема та художньо-естетичної роботи загалом, уможлиблює залучення учнів до цінностей музичного мистецтва та опанування ними духовного смислу музичних творів.

З цієї позиції важливо визначити структурні особливості співацького навчання майбутніх учителів музики, тобто розробити компонентну структуру, критерії оцінювання, показники та рівні результатів співацького навчання студентів інститутів мистецтв педагогічних університетів. На наш погляд, структура співацького навчання майбутніх учителів музики полягає у взаємодії та взаємозалежності мотиваційно-спрямованого, технологічно-компетентнісного та креативно-діяльнісного компонентів. Згідно визначення компонентної структури співацької підготовки майбутнього вчителя музики з використанням інноваційних технологій, необхідно розробити критерії та відповідні показники, що були б узяті за основу педагогічного діагностування означеного феномена в умовах навчальної діяльності студентів музичних спеціалізацій педагогічних університетів.

Згідно визначеної компонентної структури співацької підготовки майбутнього вчителя музики з використанням інноваційних технологій мотиваційно-спрямований компонент забезпечує стабільний інтерес до співацької діяльності, активізацію, цілеспрямованість і ефективність музичного навчання. Він виражає інтерес та захопленість студентів вокальною діяльністю, націленість на пізнання пісенних традицій та співацьке самовдосконалення. Мотиваційно-спрямований компонент має забезпечувати цілісний характер співацької підготовки студентів та відбивати рівень розвитку властивих майбутньому вчителю музики мотивів діяльності у вирішенні завдань з формування основ співацької культури школярів, ступінь сформованості інтересу до музичної діяльності з вирішенням комплексу психолого-педагогічних завдань. Реалізація змісту мотиваційно-спрямованого компонента обумовлює ціннісну перевагу естетичних, емоційно-почуттєвих реакцій студентів, здатність встановлювати художній діалог, переживати й співпереживати прекрасне в мистецтві [2, с. 236], заражати естетичними емоціями школярів, емоційно відгукуватися на високомистецький зміст вокальних творів.

Технологічно-компетентнісний компонент розкриває обсяг ерудиції студентів у різних видах співацької діяльності, забезпечує осягнення всього комплексу професійних знань, необхідних для шкільної практики майбутнім учителям музики. Цей компонент представлений сукупністю мистецтвознавчих знань (особливо спеціальних у сфері вокального мистецтва), необхідних майбутньому вчителю музики для ефективного вирішення завдань, що виникають у фаховій діяльності, вміння адекватно оцінити набутий виконавський досвід. Технологічно-компетентнісний компонент охоплює музичний тезаурус у сфері вокального мистецтва, що характеризується рівнем розвитку музично-виконавських та інтерпретаційно-аналітичних умінь вивчення та виконання музичних творів. Даний

компонент обумовлює методологічну культуру вчителя, що включає наукове осмислення проблем музично-естетичного виховання, науково-теоретичне обґрунтування музичного процесу, орієнтованого на залучення школярів до цінностей музично-вокальної культури.

Креативно-діяльнісний компонент передбачає готовність майбутнього вчителя музики до творчого використання інноваційних технологій у співацькій діяльності, прояв творчої активності в практичній роботі. Він охоплює здатність майбутніх учителів музики до яскравого художньо-образного виконання вокальних творів на основі здобутого досвіду та вияв ініціативи в організації співацької діяльності [3, с. 176]. Доречно зазначити, що найбільш ефективний шлях формування співацької навченості студентів – це застосування творчого підходу, в якому паралельно синтезуються співацько-дикційний і вокально-технічний розвиток голосу і використання евристичного методу співацького навчання в пошуках створення неповторного художньо-образного виконання вокального твору.

Співацьке навчання майбутніх учителів музики неможливо розглядати в обхід таких понять, як художня творчість, художнє мислення, пізнання й оцінювання, що відзеркалюють пізнавальну, а також аксіологічну характеристику буття, визначають емоційно-чуттєву та інтелектуальну субординацію між суб'єктом і об'єктом навчальної діяльності. І саме проблема художньо-образного мислення пов'язує між собою ці, на перший погляд, розрізнені психолого-педагогічні та художньо-методичні аспекти естетичного пізнання, що об'єднує усі зазначені компоненти, різною мірою присутні в творчому співацькому процесі. Оскільки ж мислення є найвищим ступенем пізнання, то художньо-образне мислення представляє ту широку сферу пізнання, що є особливим видом життєвого людського досвіду, особливим баченням світу й особливим світовідчуттям.

Сутність, специфіка та характерні особливості використання інноваційних технологій у співацькій підготовці майбутнього вчителя музики пов'язані з ретельним вивченням поняття «автофонія», тобто адекватного сприйняття власного голосу. Адже співак сприймає власний голос не лише в реальному звучанні, а й через його резонаторне перетворення, що додає звучанню голосу значних змін. Тому студент, який вперше чує свій голос у звукозаписі, зазвичай його не вгадує за тембральним звучанням. У співаків-початківців в процесі постановки голосу звучання завжди повинен контролювати викладач. Тільки в процесі розвитку вокального слуху студент починає точніше оцінювати звучання власного голосу.

У процесі співацького навчання необхідно враховувати значення форманти, як групи посиленних обертонів, яка формує специфічний тембр голосу. Формантне звучання виникає під впливом резонаторів, на їх висотне положення мало впливає висота основного тону звуку. У добре поставленому співочому голосі є дві характерні форманти. Висока співоча форманта, від 2400 до 3200 герц, є результатом резонансу надскладкової

порожнини гортані – простори між голосовими складками й надгортанником. Низька співоча форманта з посиленними обертонами (близько 500 герц), утворюється ймовірно в результаті резонансу трахеї. Постійна присутність високої та низької співочих формант на всіх співочих голосних і впродовж всього діапазону робить голос рівним за тембром. Польотність голосу залежить від наявності в ньому добре вираженої високої співочої форманти, що додає звуку яскравості, блиску, дзвінкості. Округлість, повнота, глибина та м'якість тембру пов'язані з наявністю низької співочої форманти [1, с. 127]. Співак визначає наявність в його голосі формант здебільшого за резонаторним (вібраційним) відчуттям.

Методика співацького навчання майбутніх учителів музики з використанням інноваційних технологій складалася з трьох етапів. Перший етап – пізнавально-адаптаційний передбачав: адаптацію студентів до нових навчальних умов, розуміння ментальності співочої діяльності, пошук шляхів ефективного використання інноваційних технологій співочого навчання. Другий етап – рефлексивно-поглиблений, на якому проходило засвоєння різних співочих знань, умінь і навичок; ознайомлення з музичними мультимедійними іграми та фрагментами музичних програм; формування установки на удосконалення професійних знань. Третій етап – аналітико-творчий, спрямований на усвідомлення студентами особливостей співочої діяльності, творчої трансформації отриманих знань у практичній роботі.

У висновках доцільно зазначити, що ретельне дослідження національних особливостей української інтонаційної манери співу дозволяє конкретизувати використання інноваційних технологій у співацькій діяльності майбутніх учителів музики. Обґрунтовані науково-теоретичні основи використання інноваційних технологій у процесі вокального навчання майбутнього вчителя музики розкривають своєрідність цього феномена, його спрямованість на творчу самореалізацію особистості у продуктивній співацькій діяльності. Практична цінність дослідження полягає в можливості переходу співацької підготовки студентів на більш якісний рівень за рахунок ефективного використання інноваційних технологій. Теоретичні висновки, практичні напрацювання, розроблена методика, можуть слугувати методичними рекомендаціями з методики музичного виховання і співацького навчання студентів інститутів мистецтв педагогічних університетів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонюк В. Г. Вокальна педагогіка (сольний спів): підручник / Валентина Геніївна Антонюк. – К. : ЗАТ Віпол, 2007. – 173 с.
2. Маслоу А. Мотивация и личность. / Абрахам Маслоу – СПб. : Питер, 2003. – 351 с. – (Мастера психологии).
3. Падалка Г. М. Педагогіка мистецтва (Теорія і методика викладання мистецьких дисциплін): [монографія]. / Г. М. Падалка. – К. : Освіта України, 2008. – 272 [1] с.